Kutyák

búvár zsebkönyvek

Móra



ÍRTA PATAY LÁSZLÓ

RAJZOLTA BALOGH PÉTER

A BORÍTÓT URAI ERIKA TERVEZTE

MÁSODIK KIADÁS

ISSN 0324-3168

ISBN 963 11 1393 0

A *házi kutya* (Canis familiaris) a legrégibb háziállat. Mintegy tízezer éve, a kőkor legvégén, az újkőkor elején bukkan fel önálló fajként. Egyenes és az emberhez önként csatlakozott őse – amint ezt a kieli tudományegyetemen bebizonyították – egyedül és kizárólag a farkas (Canis lupus), de szinte bizonyos, hogy az egyéb kutyafélék – például sakál, coyote stb. – is szerepet kaptak az egyes fajták kialakulásában. Az ember jól kihasználta sokoldalú segítőtársát: vadászott, vagyonát őriztette vele, tereltette a nyájat, ellenségeire uszította, sőt egyes vidékeken a kutyahús még ma is kedvelt csemegének számít. Mint látjuk, elsősorban gazdasági hasznáért tartott az ember kutyát, s kizárólag használhatósága szerint válogatta ki a továbbtenyésztésre szánt egyedeket. Később határozottan elkülönítette egymástól az egyes fajtákat.

A civilizáció, az egyre fokozódó városiasodás azonban jószerével megfosztotta eredeti hivatásától a kutyákat, és a gazdasági állatok közül – kénytelen-kelletlen – „előléptek" a kedvtelésből tartott jószágok sorába. Ezzel azonban egy csöppet sem csökkent jelentőségük. Sőt! Talán soha nem ragaszkodtunk hozzájuk úgy, mint manapság. Ma már a kutya nem elsősorban munkájával, hanem megejtő lényével, hűségével lehet a városi, urbánus ember segítségére. Éppen ezért fontos, hogy ne csak szeressük, hanem megőrizzük, sőt ha lehet, továbbfejlesszük azokat a belső tulajdonságokat, melyek igazán társunkká teszik őket. A tenyésztés során érzelmeinket s a divatkívánalmakat vessük alá józan eszünknek. Magyarországon a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete (Budapest XI., Fadrusz u. 11/a) irányítja a kutyatenyésztést, vezeti az ebtörzskönyvet, felvilágosítással és tanáccsal is szolgál a kutya iránt érdeklődőknek.

VAD ÉS FÉLVAD KUTYÁK

1. Dingó (Canis dingo). Rozsdásvörös vagy szürkés színű; 45–55 cm magasságú, Ausztráliában élő, elvadult kutyaféle. Az ember hurcolta be mai elterjedési területére, de valószínűleg sosem volt igazi háziállat. Visszavadult a háziasulás, a domesztikáció kezdetén. Ma igazi vadállat, üreginyulakra, kengurukra és egyéb erszényes emlősökre vadászik. A juhnyájak hóhéra, s ezért a farmerek kíméletlenül pusztítják, ahol érik. Életmódja a farkaséhoz (lásd Vadak IX., 20. o.) hasonló, de gyávább, s értelmi képességei is fejletlenebbek az ordasénál. A fiatal dingó nagyon kedves jószág, ám felnőve bizalmatlanná, harapóssá, rendkívül önállóvá válik, ragadozó természete minduntalan kitör belőle. Állatkertekbe való, nem lakásba. A házi kutyával – ha kölyökkoruk óta együtt nevelődnek – könnyen kereszteződik. Új-Guineában egy kisebb, szürkés színű változatát találjuk.

2. Pária kutyák. Változó nagyságú, bizonytalan eredetű, főleg a keleti nagyvárosok hulladékán élősködő, gazdátlan, falkába verődött, félig vad kutyák. A városok peremén tanyáznak, éjjelente a bazárokban és az utcákon portyáznak. Szelídebbek, bizalmasabbak a dingónál, s többnyire igazi kutyaként viselkednek, ha valaki a házába fogadja őket. Életmódjukból, viselkedésükből következtethetünk a hajdani – még az átmeneti kőkorban az ember tanyája köré verődött – félvad kutyák életére.

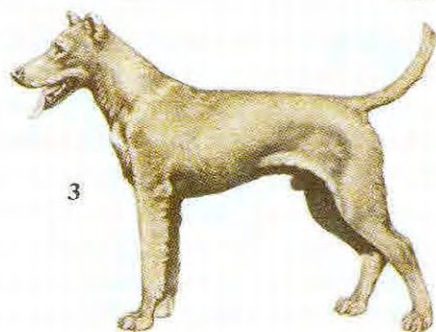
3. Masszai eb. Nem elkülönült fajta, inkább típus, az afrikai sztyepplakó népek 45–55 cm magas kutyája. Színe többnyire sárgás. Már igazi háziállat. A masszai gyerekeknek segít őrizni a zebucsordákat. Ősi típus, sok vonásában igen hasonlít az egykori futókutyákhoz, melyekből mai kopóink s vizsláink kialakultak. Az európai fajoktól eltérően a csecselégy által terjesztett álomkórral szemben ellenálló.



1



2



3

KORCSOK

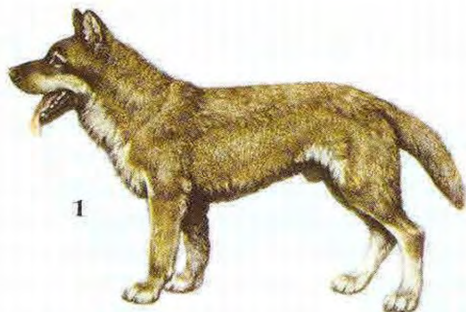
Nem tiszta vérű fajták keresztezéseit, hanem helyi típusokat gyűjtöttünk ez alatt a név alatt egybe. Zömük természetesen számtalan „fajkutya" vérét is egyesíti magában, mégis szinte minden egyes vidéknek, sőt gyakran egy-egy falunak is megvan a maga, minden többitől eltérő házőrző kutyája. Ezek közül hármat említünk.

1. Alföldi házőrző kutya. Közepes termetű, 40 cm marmagasságú, a ház, a porta, ritkábban a tanya őrzésére használják. Sok közöttük a kisebb farkashoz vagy sakálhoz hajazó, ami nem csupán a néhány évtizeddel ezelőtti „farkaskutyakultusz" következménye. Főleg a hajdani mocsárvidékeken – különösen a Nagy-Sárrét vidékén – fordul elő leginkább, ott a „nádifarkastól" származtatják őket. Nem lehetetlen, hogy némi farkasvér csakugyan csörgedezik bennük, hiszen – s éppen ez a farkastól való leszármazás egyik bizonyítéka – a „forgó" házi kutya szukával a farkas természetes körülmények között is párzik. A sakál nem, csak ha kölyökkoruktól kezdve együtt nevelik fel őket.

2. Erdélyi pásztoreb (esztenakutya). Farkasoktól, medvéktől, juhtolvajoktól védi a havasi legelőkön a nyájat. Nem tenyésztik elkülönítve, általában a legerősebb, legalább 55 cm magas, legvadabb, az ördögtől sem félő falusi kutyákat viszik fel az esztenákra, nyári szállásaikra tavasszal a hegyi pásztorok, a csobánok. Főleg a fehéres egyedeket kedvelik, hiszen ezeket könnyű felismerni, ha farkas tör be s dúl a karámban.

3. Schnauzer típusú házőrző kutya. 50 cm körüli marmagasságú. Főleg Észak-Dunántúlon fordul elő, valószínűleg a hajdani marhakereskedők hozták magukkal. Zömök testalkatú, többnyire fekete. Pofaszakálla, természete is az óriás schnauzeréhez hasonlít.

II. tábla







TENYÉSZTETT KUTYÁK

Vizslák. A leggyakrabban használt vadászkutyák. A megszimatolt apróvadat, például fácánt mozdulatlanná dermedve „állják". A lelőtt vadat megkeresik, és gazdájukhoz viszik. Igen sokoldalúak, jól dolgoznak vízi vadászatokon is, de a sebesült nagyvadat is nyomon követik és megtalálják. Sok millió forint hasznot hajtanak, segítségük nélkül a meglőtt vadaknak kb. harmada elvész. Középtermetűek, arányosak, szikárak, nagy, lelógó fülük van. Élénkek, mégis kiegyensúlyozottak, szaglásuk kiváló, intelligensek és tanulékonyak. Számtalan fajtájukat tenyésztik, mi csak az általánosan elterjedteket említjük meg közülük.

1. Rövid szőrű magyar vizsla. Jellegzetesen zsemlesárga színű, középnagy, 50–60 cm marmagasságú, 20–26 kg súlyú, rendkívül elegáns megjelenésű és mozgású, kedves, engedelmes természetű, még a vizslák közül is kitűnik intelligenciájával. Tiszta vérüként viszonylag rövid ideje, mintegy ötven éve tenyésztik. A vadászok egyöntetű véleménye szerint hazai vadászatainkra a legalkalmasabb fajta. Napjainkban a magyar vizslát nemcsak az arra hivatott vadászok tenyésztik, s így eredeti tulajdonságaiból már sokat veszített. Egy-két tenyészet még jól őrzi a magyar vizsla vadászjellegét. Városi tenyészetekben túlfinomodik, betegségek iránt fogékonnyá válik, gyenge idegzetű lesz, noha szigorú és következetes tenyészkiválasztással a legjobb és a modern vadászatra legalkalmasabb vizslát lehetne faragni belőle. Az első lépéseket vadászaink már meg is tették ezen az úton; a magyar vizsla egyre népszerűbbé válik a világ vadászainak körében. A városi viszonyokat és a lakásban való tartást jól tűri.

2. Drótszőrű magyar vizsla. Elsősorban szőrzete és erősebb csontozata különbözteti meg az előző fajtától.


1


2

Angol vizslák. Eredetileg kizárólag az apróvad felkutatására és jelzésére – megállására – használták őket. Nevük is erre utal: to point – mutatni, to seat – ülni. Ma már – legalábbis Közép-Európában – minden vadászmunkát el kell végezniük a lövés után is. Az egész világon elterjedt fajták, a hajdani angol gyarmatokon például mindenütt megtaláljuk őket. Sajnos a divat degenerálódó luxuskutyát faragott az angol vizslák zöméből.

1. Pointer. A legrégibb – 250 éve tiszta vérüként tenyésztett –, rövid szőrű, fehér alapon fekete, vörös, sárga, barna foltos, esetleg egyszínű, jellegzetesen tört orrvonalú, igen elegáns, szép mozgású vizsla. A világ szinte valamennyi rövid szőrű vizslájának nemesítéséhez fölhasználták. Marmagassága 60–70 cm. Nagyon intelligens, jó alkalmazkodóképességű, tanulékony, bár nem egy önfejű, kemény egyed is akad közöttük. Noha a városi tartást is jól tűri, főleg a vidéken élő vadászoknak ajánljuk.

2. Gordon szetter. A skóciai Gordon herceg tenyészetében kialakított, 70 cm körüli marmagasságú, robusztus, hosszú szőrű, vörössel tűzött fekete színű fajta. Az időjárás viszontagságait jól tűri. Hatalmas méretei miatt ez az egyébként igen szép állat kényelmetlen társ egy városi lakásban.

3. Angol szetter. Kékesfekete vagy narancsvörös foltokkal, pettyekkel tarkázott, hullámos, hosszú, fehér szőrű, 60–63 cm magas, igen elegáns fajta. Könnyen kezelhető, kiváló vadászeb volt, de mint a legtöbb szép küllemű fajta, egyre inkább divatkutyává válik. Nemesítése főleg Lawerack (1798–1877) nevéhez fűződik.

4. Ír szetter. A legismertebb, behízelgő modorú, de rendkívül nyakas, gyakran idegbeteg, mahagónivörös színű, 60–70 cm marmagasságú, ma már kimondottan kedvtelésből tartott fajta. Elsősorban a nagy testű kutyákat kedvelő városlakóknak ajánljuk.

IV. tábla



3

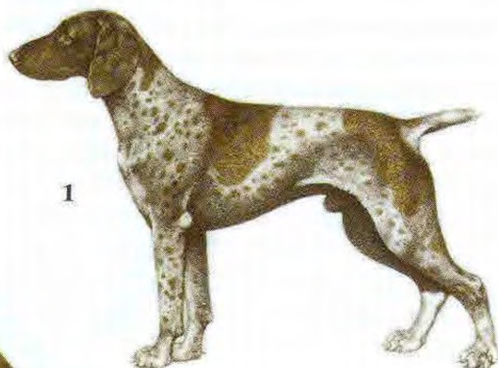
4

Német vizslák. Eredeti hazájukban igen következetesen, *a vadászok irányításával tenyésztett* fajták. Elvárják tőlük, hogy minden feladatot, ami a vadászat során csak adódhat, legalább átlagszínvonalon megoldjanak. Ennek többnyire meg is felelnek. Mindent tudnak, de csak elvétve kiválóak. Magyarországon nagyon népszerűek voltak. Ma is ismertek, de úgy tűnik, a magyar vizsla – mely minden tekintetben felveszi velük a versenyt – meglehetősen háttérbe szorította őket. Vérbeli vadászkutyák, nemigen alkalmasak városban, illetve lakásban való tartásra.

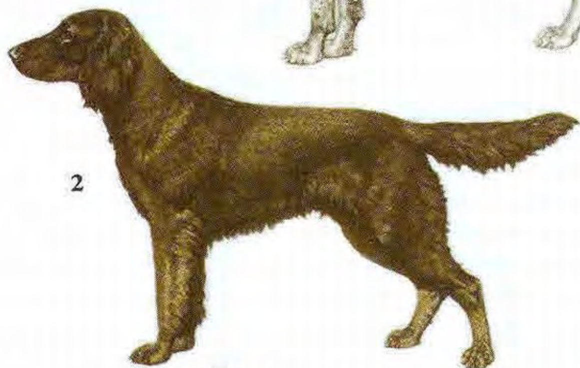
1. Rövid szőrű német vizsla. Rövid, tömött szőrű, csokoládébarnától a világosderesig terjedő színű, 60–64 cm magas, erős, szikár vizsla. Farkát kurtítják. A nehézkes, durva és lassú ónémet vizslából nemesítették ki. Az itt-ott előforduló, porosz vizslának is nevezett, feketés vagy tiszta fekete változat visszaütés a fajta kitenyésztéséhez sorozatosan felhasznált pointer elődökre.

2. Hosszú szőrű német vizsla. Fürjészebekből, madarászkutyákból állították elő a század elején. 56–65 cm marmagasságú, erős, izmos, száraz fejű, sötét szemű, hullámos, hosszú szőrű, barna, barnásderes, ritkábban tigriscsíkos vizslafajta. Zászlós farkát nem kurtítják. Legszívesebben vízi (vadliba, vadréce) és apróvad- (nyúl, fogoly, fácán) vadászatokon használják.

3. Kis münsterlandi. Viszonylag kis termetű, 50 cm körüli marmagasságú, hullámos, hosszú, fehér alapon barna foltos szőrzetű vizslaféle. Sokoldalú, bár meglehetősen önfejű vadászeb. Főleg kis termete miatt válik egyre népszerűbbé. Az első – és ez ideig az egyetlen – fajta, amelynek teljesítményét elektromos számítógéppel kiértékelték, s az eredmény alapján határozták meg a tenyészkiválasztási módszert.



1



2

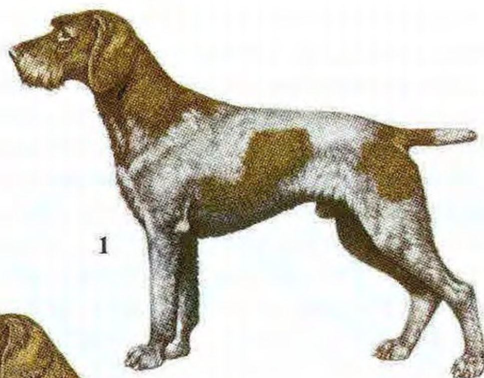


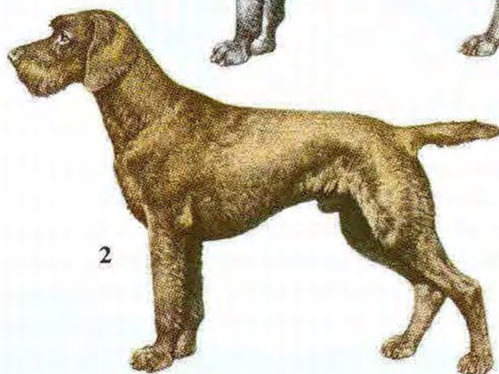
3

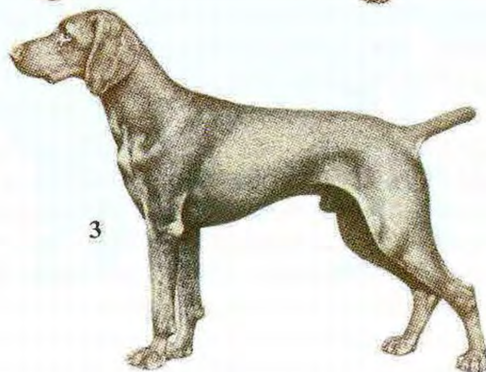
1. Drótszőrű német vizsla. Az időjárás viszontagságait jól tűrő, 60–65 cm magas, durva szőrű, télen gyapjú aljszőrt növesztő, barnától világos vasderesig változó színű, erős, robusztus, gyakran szeszélyes vizslaféle. Erős szemöldöke, pofaszakálla jellemző a fajtára, farkát kurtítják. Lassúbb, gyengébb orrú a rövid szőrű változatnál. Az ugyancsak durva, de testhez simuló szőrzetű, pofaszakáll és szemöldök nélküli változatot *szálkás szőrűnek* hívják, és megkülönböztetik a drótszőrűtől. A *Cesky Fouczek* csak árnyalatokban különbözik a drótszőrű német vizslától, egy Csehszlovákiában elterjedt változatnak kell tekintenünk, bár az FCI – az Ebtenyésztők Nemzetközi Szövetsége – által hivatalosan is elismert önálló fajta.

2. Pudel pointer. A századforduló elején Hegewald és Oberländer német vadászebtenyésztők pointert és tiszta vérű, nagy testű uszkárt kereszteztek egymással. Az új fajta, a pointer nagyszerű orrát, az uszkár „elhozó-" és úszókedvét örökölte. 56–65 cm magas, erős, élénk, jó idegzetű, igen edzett, sűrű, erős szőrzetű fajta. Színe sötétbarnától cservörösig változó, farkát kurtítják. Elsősorban mezei és erdei munkája kiváló.

3. Weimari vizsla. 1631-ben, Van Dyck, a híres flamand festő megfestett egy egérszürke vizslát. A fajta azonban csak a XVIII. század végén alakult ki Weimarban. 60–70 cm marmagasságú, szikár, borostyán- vagy ritkábban vízkék szemszínű, ezüstös, őz- vagy egérszürke szőrű, gyakran sötétebb hátcsíkkal bíró fajta. Többnyire rövid szőrű változatát tenyésztik, de hosszú, sőt sörtés szőrváltozatban is előfordul. Rámenőssége miatt mint a hivatásos vadászok szolgálati kutyája szerzett hírnevet. Az USA-ban igen felkapott fajta. Gyakoribb ott, mint eredeti hazájában.


1


2


3

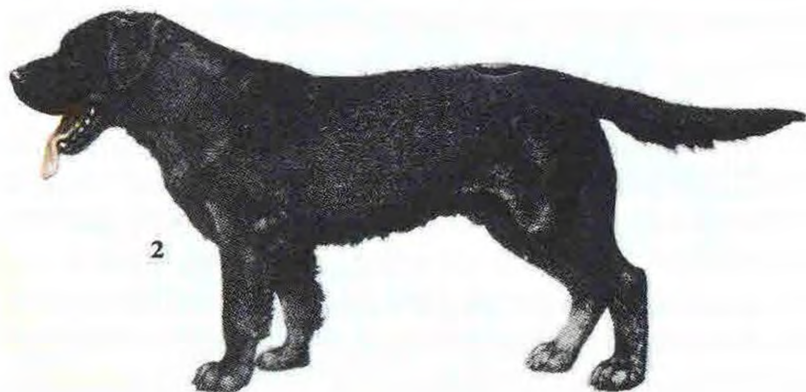
Retriver, elhozó ebek. Az angolok tenyésztették ki őket, hogy a pointer vagy a szetterek által megállt vadat a lövés után megkeressék, és a gazdájukhoz vigyék. Csak a lövés elhangzása után küldik keresni. Kiváló orruk van, s így a legritkább esetben vallanak kudarcot. Rendkívül kitartóak, lehetetlen feladatot nem ismernek. Nemegyszer órákig úszkálnak a jeges vízben, hogy összeszedjék a vadász által lelőtt vadkacsákat. Természettől fogva engedelmesek és igen tanulékonyak. Társnak, barátnak is nagyszerűek. A két fajta tulajdonságai szinte teljesen azonosak. Magyarországon sajnos szinte alig ismerik őket, egy-két Labrador retriver ha előfordul. Érdemes volna pedig meghonosítani ezeket a kiváló, a mai vadászati módokhoz ugyancsak alkalmas vadászkutyafajtákat. A Scotland Yard kábítószer-kutatásra is felhasználja őket.

1. Arany retriver. Szetterek, újfundlandi kutyák, spanielek és bloodhound (angol véreb, lásd VIII. tábla, 18. oldal) céltudatos keresztezéséből állt elő. Középnagy, 51–61 cm marmagasságú, hengeres törzsű, feszes, de nem túl „száraz" testalakulású, igen jó járású állat. Enyhén hullámos szőre világossárgától vörösaranyig változó színű. Testhez simuló fedőszőrei alatt sűrű, vízhatlan gyapjúszőrzetet találunk. Zászlós farkát nem kurtítják. Szeme színe sötét aranysárgától koromfeketéig változik, orra fekete.

2. Labrador retriver. Bár régóta létezik, csak a századforduló táján ismerték el önálló fajtának. Őseit új-fundlandi halászok hozták magukkal Angliába, ahol céltudatos tenyésztőmunkával a világ egyik legkiválóbb vadászebét faragták belőle. Középnagy, 55–60 cm magas, hengeres testű, erős állat. Széles, kissé burkolt koponya, sötétbarna vagy ébenfekete szem, rövid, kemény szőr, a vidráéhoz hasonló, erős, zászlótlan farok jellemzi. Farkát úszás közben kormányzásra használja. Többnyire jeltelen fekete színű.



1



2

Vérebek. A közhiedelemmel ellentétben nem emberfogó, hanem vadászkutyák. A sebzetten menekülő csülkös vad csapáját követik segítségükkel, hogy veszendőbe ne menjen a trófea s a vad ízletes, nagy értékű húsa. Az angol fajtákat többnyire kedvtelésből tartják, bár a rendőrség elvétve nyomozókutyaként is használja.

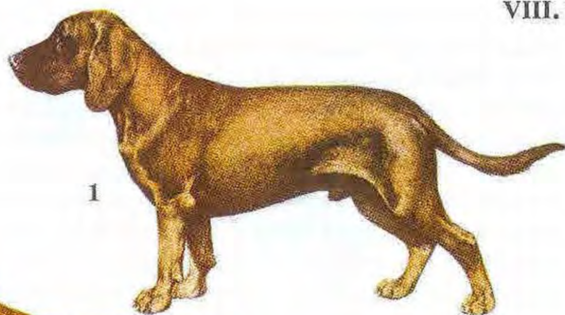
1. **Hannoveri véreb.** A hajdani „Laitihuntból" (Leithund) – vezetőkutyából – tenyésztették ki a hannoveri hercegi udvarban a XIX. század első harmadában. Nehézkes, erős csontú, 50–60 cm magas, masszív, széles koponyájú, többnyire szarvasrőt színű, arcrészén gyakran fekete „maszkot" viselő fajta. Tekintete komoly, viselkedése méltóságteljes. Kiváló szaglású állat, mely akár 48 óra elmúltával is képes követni a sebesült vad vércsapáját.

2. **Bajor hegyi véreb.** A hannoveriből és a hajdani bajor hegyi kopóból tenyésztették ki. Könnyebb, magas hegyi vadászatra alkalmasabb fajta. 45–50 cm marmagasságú, szarvasrőttől zsemlesárgáig változó színű, arca gyakran maszkos. Teljesítménye elmarad az előző fajtáétól, vaddisznóvadászathoz viszont alkalmasabb.

3. **Angol véreb** (Bloodhound). Ősrégi, állítólag már i. sz. 1000 körül is létező fajta. Nyugodt, jóindulatú, kiváló szaglású, igen ráncos bőrű, rövid szőrű, fekete vagy különböző árnyalatú, esetleg fehérrel tűzött, vörös színű, 60–70 cm marmagasságú, erőteljes testalkatú állat. Az angolok vadászatokon használták, a háború idején emberek utáni nyomozásra is. Ma már inkább csak kedvtelésből tartják.

4. **Bassethound.** Több változatban ismert, a vérebek közé sorolható, laza bőrű, rendkívül nagy, lógó fülű, hosszú testű, tacskólábú, bánatos tekintetű, igen komikus megjelenésű, 30–32 cm magas, egyre inkább divatba jövő fajta. Ma már kényes luxusállat, melyért elképesztő összegeket kérnek a tenyésztők.

VIII. tábla


1


2


3


4

Kajtató ebek. Feladatuk a sűrűben lapuló vad felhajszolása. Munkájuk alapján – a kutyákkal foglalkozó irodalomban talán először – két egymástól meglehetősen távol álló kutyacsoportot vonunk itt össze: az északi, mindenes kutyaként használt, spicc alakú természetes fajták ugyanis éppen úgy kajtatva vadásznak, mint a spanielek és a fürjészebek, melyek nagyon is gondos munkával, céltudatosan előállított kultúrfajták.

1. Lajka. Ázsia északi népeinek mindenes kutyája. Éppúgy húzatnak szánt vele, mint ahogy vadásznak, sőt űrhajóskísérletekhez is alkalmazzák. Számtalan helyi változata ismert, valamennyi erős, zömök, változó marmagasságú, felfelé kunkorodó farkú, középhosszú fedő-, igen sűrű gyapjúszőrzetű, változatos színű. Életelemük a munka, s a rendkívül mostoha körülmények következtében csak a legkiválóbb példányok maradnak életben közülük. Ezért nem meglepő, ha a lajkát s néhány más természetes fajtát egyes, egyre inkább degenerálódó „kultúrkutya" esetében vérfrissítésre használják a munkakutya-tenyésztők. Természete – életmódjából fakadóan – inkább vad, mint barátságos.

2. Jávoreb. Ősrégi, talán még a kőkorszakban kialakult fajta. Igen szép küllemű. Sötétszürke színű bundája egyenes, merev szálú fedőszőrből és sűrű gyapjúszőrből áll. Eredetileg középtermetű volt, főleg a jávorszarvas kajtatására és állítására használták, ma már különböző – 40–60 cm-es – nagyságban tenyésztett, különösen Angliában népszerű, inkább kedvtelésből tartott állat.

3. Finn spicc. Az északi spiccekből kitenyésztett, 40–45 cm magas kultúrfajta, főleg fajdvadászatokon használják. A felgallyazott madarat hosszú ideig és hangosan csaholja. Kevéssé edzett, kissé már túltenyésztett, sárgás-rőtes színű. Angliában és Észak-Európában luxusállatként tenyésztik.


1


2


3

Spanielek. Mint nevük is mutatja, Spanyolországból eredő, kis testű, hosszú szőrű, hosszú fülű vadászebek. Régi fajták, már XIV. századi kéziratos források is emlegetik őket. Különösen a solymászok kedvelték, akik a spanielek által felhajtott szárnyas vadra eresztették madaraikat. A flamand festők képein, régi fametszeteken és rézkarcokon gyakran láthatunk különböző fajtájú spanieleket. A sörétes puska általános elterjedésétől kezdve egyre csökkent a vadászati jelentőségük ezeknek a kedves, megnyerő küllemű, de kissé önfejű és csak egysíkú munkát végző fajtáknak. Feladatkörüket ugyanis bármelyik jó képességű vizslafajta mellékesen is ellátja. Újabban kezdenek a vadászok újra érdeklődni irántuk. Kedvtelésből egyre többen tartják, mind több változatát alakítják ki. Hajlamosak fülgyulladásra, ezért fülüket időnként tisztítani kell.

1. Cocker-spaniel. Ma az egész világon kedvelt, bár meglehetősen kényessé vált fajta. Bármely „vadászkutya"-színben előfordulhat. Marmagassága 36–40 cm. Csendes, jóindulatú, nyugodt természetű, ezért városi tartásra kimondottan alkalmas.

2. Springer spaniel. Egy Bonghey nevű angol tenyésztette ki 1812-ben. Mint neve is mutatja (ugrató), igazi kajtatóebnek szánta. Feltehető, hogy különböző szetterek és spanielek származéka. A kontinensen is hamar elterjedt. Nagyobb, erősebb a coockernél, marmagassága 40–50 cm, de tulajdonságai hasonlóak. Jó elhozó, hellyel-közzel vércsapa követésére is használják. Ausztriában kedvelik, egyébként alig terjedt el Közép-Európában. Általában fehér-fekete vagy vöröses színű.

3. Német fürjészeb. Természete eltér a spanielekétől: sokoldalúbb, inkább a német vizslákhoz hasonló, de a vadat nem állja meg. Főleg városban lakó vadászok kutyája. Két színváltozatban – szürke és barna – tenyésztik. Szőre hosszú, hullámos, marmagassága 45–52 cm. Ma még kimondottan vadászatra használják.

X. tábla







Kotorékebek. Föld alatti járatokban és üregekben élő ragadozók – borz, róka stb. – vadászatára használt fajták, melyek kotorékában keresik fel és megfojtják vagy a felszínre „ugratják" ellenfelüket. Kis testű, élénk, bátor, támadó kedvű kutyák, melyeket vaddisznóvadászaton vagy bokrosok, nádasok kajtatására is szívesen használnak. Sebesült nagyvad csapáját is jól követik, különösen a tacskók jeleskednek ebben a munkában. Rajtuk kívül kis testű, 35–38 cm-nél alacsonyabb terrierek tartoznak ebbe a csoportba.

1. Rövid szőrű tacskó. Az ősi, már a rómaiak korában is ismert borzebek egyenes leszármazottjának kell tekintenünk, bár csak a múlt században nyerte el mai formáját. Súlya alapján (3–10 kg) törpe-, közép- és óriás tacskókról beszélünk. Hosszú testével, kurta lábaival komikus formájú. Színe a fakósárgától a feketéig variálódik. Igen értelmes, de rendkívül érzékeny, „sértődős" kutya, a goromba bánásmódot nehezen tűri. Kiválóan alkalmazkodik a városi körülményekhez, és mint rokonszenves, kis testű, nyugodt fajtát, városi tartásra különösen ajánljuk. A szobatacskó azonban nem vadászeb! A munkára és a luxuscélra tenyésztett vonalak erősen elkülönültek egymástól. Takarmányozására ügyelni kell, könynyen elhízik. A luxustacskó kevéssé edzett fajta.

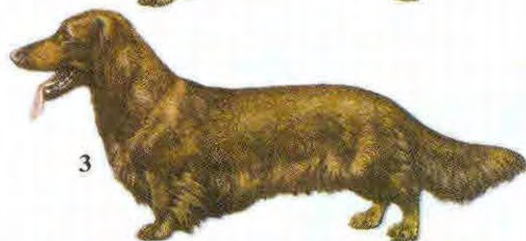
2. Szálkás szőrű tacskó. A fenti fajta és a rövid lábú terrierek keresztezéséből származik. Vadászatra alkalmasabb a rövid szőrű tacskónál, magatartása kiegyensúlyozottabb. Kevésbé érzékeny, az időjárás viszontagságait is jobban tűri.

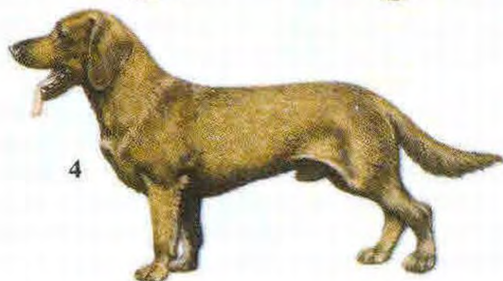
3. Hosszú szőrű tacskó. Szőre hosszú, selymes, enyhén hullámos, többnyire vörös-barnás színű. Igazi luxusállat.

4. Tacskókopó. Ritka fajta, a származását neve is elárulja. Főleg hegyvidéken, vaddisznós kutyaként, de nemritkán a vérebek helyettesítésére használják. Ma még igazi vadászeb.


1


2


3


4

1. Sima szőrű foxterrier. Élénk, „bájosan szemtelen", vidám, rendkívül mozgékony és kitartó fajta. Eredetileg falkavadászatokon a kopók elől elbújó róka kiugratására használták. Hosszú, ék alakú fej, apró, fekete „cipőgomb szem", lebicsakló végű kis fül, rendkívül erős fogazat, arányos, jól izmolt termet jellemzi. Színe fehér alapon fekete vagy cservörös foltos. Nagyon harcias, legerősebb ellenségének is tétovázás nélkül nekitámad. Értelmes, de vitalitása miatt nehezen fegyelmezhető. Bár kedves, ragaszkodó természetével sok örömet szerez a gazdájának, városi tartását izgulékonysága, nagy mozgási igénye, az ebből fakadó kölyökkori „rontópálsága" és csahossága miatt mégsem ajánljuk.

2. Drótszőrű foxterrier. Testének felépítése azonos a simaszőrű foxiéval. Szőre durva, drótszerű – trimmelik. Nyíratlan állapotban kócos, elhanyagolt állatnak tűnik. Foltozottsága általában – s főleg a degenerálódó luxusvonalaknál – fakóbb a sima szőrűénál. Természetük is hasonló, de még egy fokkal élénkebb, igen sok közöttük a kiegyensúlyozatlan, „túlfűtött" példány.

3. Német vadászterrier (Jagdterrier). A foxterrierből tenyésztették ki e század második negyedében. Alapvető követelmény a fekete vagy a fekete-vörös szín és a fokozott támadókedv volt. A küllemi szempontokkal alig törődtek, használható vadászkutya előállítása volt a cél. Ez sikerült is. Túlzott agresszivitása alkalmatlanná teszi a városi tartásra. Edzett, igénytelen, jó idegzetű, munkára termett fajta, egyre jobban kedvelik a vadászok.

4. Welsh-terrier. Rendkívül hasonlít a drótszőrű foxterrierre, de ma még talán kevésbé „túltenyésztett", keményebb, edzettebb annál. Fekete-cservörös színe miatt a laikusok gyakran kis növésű airdale-terriernek nézik. Nálunk csak elvétve vadásznak vele, luxuskutyaként tartják. Mint valamennyi vadászterrier, kiváló patkányfogó is.


1


2


3


4

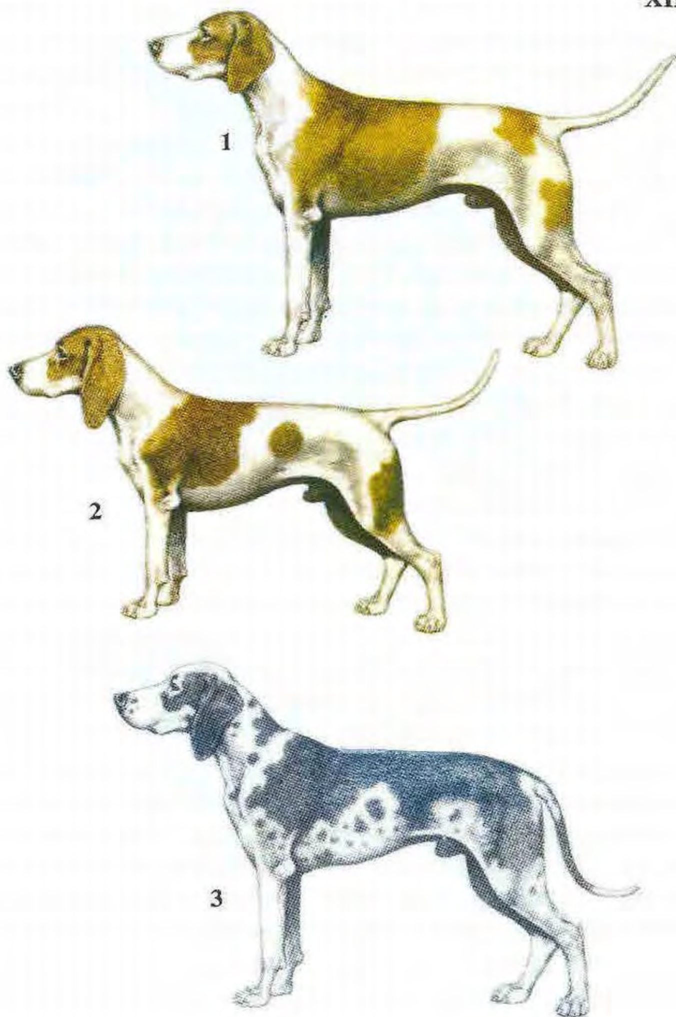
Kopók. A legrégibb típusú vadászkutyák. Már 6000 éve is ismerték őket. Az egyiptomi domborművek kutyaábrázolása legalábbis ezt bizonyítja. Az európai kopók őse valószínűleg a legendás hírű kelta kopó, a *segusier* volt. Belőle – használatuk alapján – két típus fejlődött ki: a falkakopó, melyet az ún. *par force* (lovas, üldöző) vadászat során használtak, és a gyalogkopó, melyet szólóban vagy párosával „tettek nyomra", s úgy hajtott vadat a gazdája felé. A falkakopók főleg Angliában és Franciaországban – ahol mesterséges „vonszalék" után futtatva ma is használják őket –, míg a gyalog- vagy hajtókopók maradványai a közép- és kelet-európai hegyvidékeken találhatók meg manapság.

1. Rókakopó (Foxhound). Évszázadok óta egyetlen feladatra kitenyésztett kiváló nyomtartó, durva, rövid szőrű, erős, izmos testalkatú, 50–60 cm marmagasságú, kiváló idegrendszerű fogós kutya Vérét sok egyéb fajta – így a pointer – nemesítésére fölhasználták. Az angoloknál a kopózás elsősorban lovassport, így lassúbb, de kitartó kopókat tenyésztettek; nem a róka elfogása, hanem a jó hosszú lovaglás volt számukra a lényeg.

2. Beagle (bigl). Kis testű, 40 cm körüli marmagasságú, laza bőrű, nyúlvadászatra használt falkakopó, melyet gyalog követtek. Igen jóindulatú, jámbor állat. Nagy tömegben együtt tartva sem marakszik a falkatársaival, s ezért kísérleti állatként az orvostudomány is szívesen használja. Ma már számtalan, speciális kutatómunkára alkalmas vonalát tenyésztették ki, de főleg Amerikában és Angliában sokan tartják kedvtelésből.

3. Gascogne-i kék kopó. A számtalan francia falkakopófajta egyike. Színezete kékes árnyalatú, marmagassága 60–70 cm. A franciák a vad űzésében és lefojtásában lelték kedvüket, ezért naponta több hajszát is csináltak.

XIII. tábla

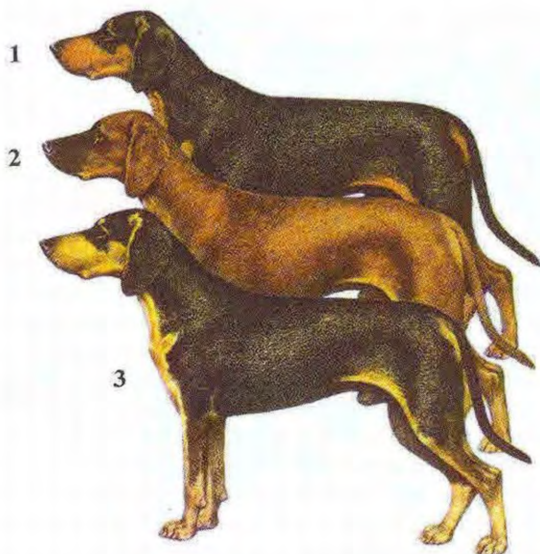


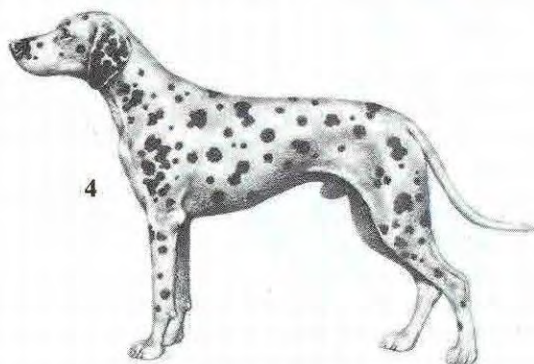
1. Erdélyi kopó. Standeisky Andor kutatásai szerint a kelta kopó és a tatár kopó kereszteződéséből ered, nagymértékben megőrizte ősi formáját. Első ábrázolásai a XII. századból maradtak ránk. Rövid, erős, durva szőrű, fekete alapszíne gyakran fehérrel jelzett, pofája, szemöldöke, lábának belső fele vörös is lehet. Teste téglalapba írható, marmagassága 50 cm körüli. Bár a kynológusok önálló fajtáknak ismerik el a környező országok fekete-vörös kopóit, zoológiailag mégis egyazon fajta helyi változatainak kell tekintenünk az *erdélyi, szlovák, lengyel,* és *osztrák* kopókat, melyek közül az eredeti formát legjobban az erdélyi és a szlovák őrzi. A kopózás idejétmúlta vadászmód, a legtöbb országban rendelet tiltja. Az erdélyi kopó is kiveszőben volt már, az utolsó pillanatban azonban mégis sikerült megmenteni ezt a valóban ősi magyar kutyafajtát. Vadászati jelentősége nincs, nem is kimondottan szobaállat, kultúrtörténeti értéke miatt azonban a fajta fenntartása mégis kötelességünk. „Élő múzeumunkban" van a helye.

2. Bajor hegyi kopó. Jellegében, méreteiben a többi kopóhoz hasonló, de vöröses-sárgás, gyakran feketén maszkos pofájú, ma már kiveszettnek mondható fajta. A bajor hegyi véreb őse.

3. Isztriai kopó. Vizslamunkát is ellátó, jellegzetesen keleti típusú, 40–50 cm magas, különböző színekben előforduló balkáni kopófajta.

4. Dalmát eb. 50–60 cm marmagasságú, elegáns, fehér alapon kisebb-nagyobb fekete vagy barna pöttyökkel jellegzetesen ékesített, a dalmát kopóból Angliában kitenyésztett, meglehetősen érzékeny, vesemegbetegedésekre öröklötten hajlamos fajta. Kedves természete, szépsége miatt közkedvelt, városi tartásra alkalmas luxusállat. Két szeme gyakran eltérő színű.


1
2
3


4

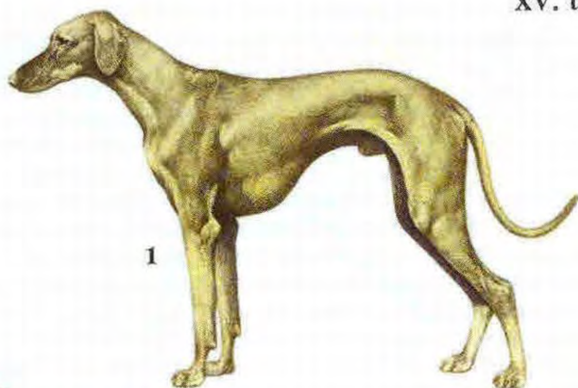
Agarak. Rendkívül gyors vadászkutyák, melyek a többivel ellentétben nem az orrukat használják, hanem „szemre" hajtanak. A tébai, i. e. 1440 körül készült falikép tanúsága szerint az egyiptomiak már akkor mezeinyulakat és antilopokat fogtak a segítségével. A rövid szőrű fajták Észak-Afrikából és Közel-Keletről származnak, a hosszúszőrűek Dél- és Belső-Ázsiából. Európába – feltehetőleg görög–római közvetítéssel – a rövid szőrű agarak kerültek először. Arianus római szerző i. sz. 130-ban már említi őket, sőt a velük való vadászat módját is leírja. Megkülönbözteti a könnyebb, nyulászó *veltrus leporarius*t a nehezebb, vaddisznóra és ragadozókra használt *veltrus porcarius*tól.

1. Arab agár (Sloughi). Roppant szikár, nemes testalkatú, 65 cm körüli marmagasságú agárfaj. Az arabok – akik tisztátalannak tartanak minden más kutyát – rendkívül nagyra becsülik. Ma is rendszeresen vadásznak vele. Feltehetően valamennyi európai rövid szőrű agár egyenes ágú őse.

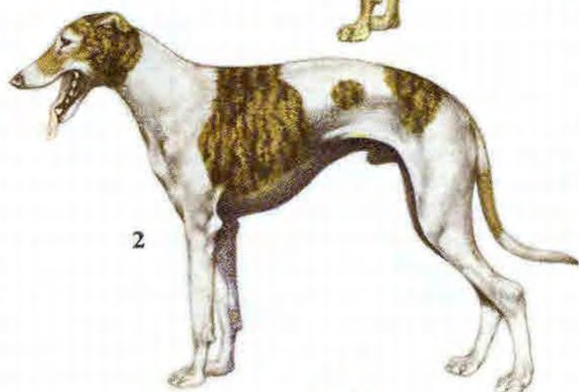
2. Magyar agár. 70 cm magas, hazánkban közvetlenül a felszabadulás előttig, 1945-ig használt agárfajta. Őseit feltehetőleg az I. István korában hozzánk özönlő lovagok hozták magukkal. Később török agarakkal is kereszteződve alakult ki végleges formája. Az agarászat Magyarországon még a múlt században is virágzott. Később agarunkat teljesen átkeresztezték a hozzá igen hasonló, de kevésbé robusztus, gyorsabb, ám fáradékonyabb angol agárral, a *greyhound*dal. A második világháború után csaknem teljesen kipusztult; mai agarunkat a hajdani állomány roncsaiból és korcsaiból állították elő. Nem azonos a történelmi magyar agárral.

3. Olasz agár. Törpe, mindössze 36–40 cm magas változat. Iskolapéldája annak, hogy az ember puszta kedvtelésből még az olyan állatokat is képes degenerálni, mint ennek a vézna jószágnak az ősét, a nemes, edzett, sivatag fia *sloughi*t.

XV. tábla



1



2



3

1. Orosz agár (Barzoj). Eredetileg nagyragadozók vadászatára használt, 70–80 cm marmagasságú, hatalmas testű, igen edzett, hosszú szőrű agarak voltak. Párban eresztve a leghatalmasabb farkast is lefogták és megölték, sőt állítólag a medvével is elbántak. Angliában kedvtelésből tartott kutyát csináltak belőle. Természetét azonban nem tagadta meg, s bár rendkívül ragaszkodik gazdájához, bizalmatlan az idegennel szemben, könnyen támad. Színe fehér alapon sárga, narancsvörös vagy fekete foltos. A legnagyobb s talán a legszebb agárfajta. Hazai viszonyok között tartását csak azoknak ajánljuk, akik eleget tudják járatni a hatalmas mozgásigényű állatot.

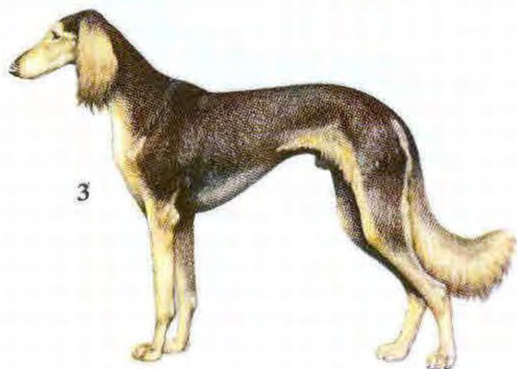
2. Afgán agár. Az afgánok szerint olyan ősi fajta, hogy már Noé is felvette a bárkájába a *táziszt*, ahogy eredetileg hívják. A pasuntok (afgán hegyi törzs) antilop, vadkecske, vadjuh és ragadozók vadászatára használják. Talán az egyetlen agárfajta, melyet hegyi vadászatokra, sőt teherhordásra is befognak. Az eredeti típus lényegesen eltér az általunk bemutatott luxusfajtától. A „modern" formát 1895 után, Angliában tenyésztették ki. Szőre sűrűbbé, puhábbá vált, de megőrizte csodálatosan rugalmas járását. Újabban rendkívüli módon divatba jött, az egyik legkeresettebb luxusállat.

3. Perzsa agár. Már Firduszi, a *Sáhnáme* költője is említi, s azóta számtalanszor szerepel az iráni irodalomban és festészetben. Bár testszőrei viszonylag rövidek, szőrminősége, bojtos füle, zászlós farka, fejének és hátvonalának alakulása alapján a hosszú szőrű ázsiai agarak közé soroljuk. Igen kecses, szép megjelenésű, 60 cm marmagasságú, fakósárgától feketéig változó színű állat. Az angolok hozták Európába.

XVI. tábla


1


2


3

Pásztor- és nyájőrző kutyák. A kutya egyik legfontosabb munkaterülete az állatok őrzése és terelése.

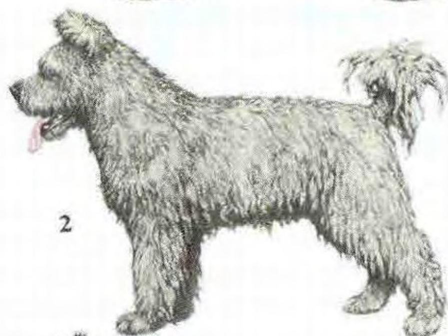
1. Puli. A legismertebb magyar *terelőkutya.* Ősei a rideg pásztor nélkülözhetetlen segítői voltak, aki nagy gonddal ügyelt arra, nehogy „elfajozzon" a kutyája. Akár egy marhát is adtak egy-egy híres terelő kölykéért. A küllemmel, takarmányozással mit sem törődtek: „olyan, amilyen, s fogjon pocikot magának, ha éhes" – rántotta meg vállát még nemrégiben is a pásztorember, ha szóvá tették ezt előtte. Legfeljebb ha szalonna- meg kenyérhajat adott oda, de azt bicskahegyről, mert arra nagyon ügyelt, hogy kezes legyen a kutyája. Elvétve becézte is, de nem csinált ügyet belőle: „azér' van, hogy szógájjon!" – vallotta róla, s menten kútágasra húzta, ha „elkanászult". Így alakult a puli évszázadok során olyannak, amilyennek ma ismerjük: kedves, intelligens, éber, igénytelen állatnak. A kertes házak őrzőjének, barátnak egyformán alkalmas jószág. Mintegy ötven éve szervezetten tenyésztik. Miközben egyre nemesebb küllemű lesz, belső értékeivel sajnos mind kevesebbet törődnek, így azokat előbb-utóbb elveszíti. Fekete és fehér színben, 40 cm körüli marmagasságúra tenyésztik. Lakásban – nemezesedő bundájának erős szaga miatt – ne tartsuk.

2. Pumi. Puli és nyugat-európai terrierszerű pásztorebek ivadéka. Mozgékony, élénk, egy csöppet sem esztétikus megjelenésű, de kedves, a mai napig sem kiforrott fajta. Színe különböző árnyalatú szürke, marmagassága 35–44 cm. Kiváló vaddisznós kutya, s meglehet, hogy a jövőben a vadászokat fogja szolgálni.

3. Mudi. A pásztorok német puli néven ismerik, az állomány zöme ma is az ő kezükön van. Szőre rövidebb, mint a többi pásztorkutyáé, könnyen tanuló, intelligens állat. Színe fekete vagy barna, gyakran fehérrel tarkázott. Kitenyésztetlen, változó nagyságú, természetes fajta.

XVII. tábla





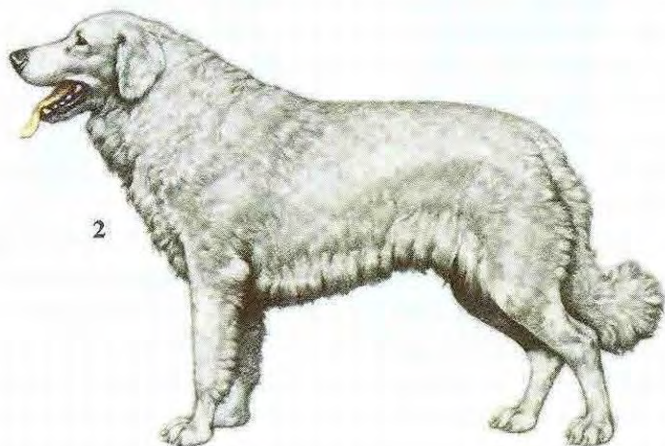


1. Komondor. Neve valószínűleg a *kuman* (kun) szó származéka, a *dor* részben kicsinyítő képző (például kon*dor*, gön*dör*), részben rombolást, pusztítást (például *dor*béz, *dor*bézol) is jelentett a régi magyar nyelvben. A kutyanév eredeti jelentése tehát vagy „kunocska" vagy „kunpusztító" volt. Az előbbit az a magyar népi szokás magyarázza, hogy kutyáját ma is gyakran kereszteli el a haragosáról. (A kunokkal ugyanis csak jóval betelepedésük után „vastagodott meg a barátság".) Az utóbbi értelmezés a már megtelepült magyarok s a még sokáig nomád, pásztorkodó, a feudális rendbe nehezen törő kunok közötti, szinte mindennapos csetepatékról ad hirt. Mindenesetre a komondor igen rég, talán a honfoglalás előtti idők óta őrizte farkastól, futóbetyártól a gulyát, a ménest s a szállást. Ma is kiváló őrző, mit sem adott fel ősi méltóságából. Megjelenése félelmet keltő, hatalmas méretű, 70 cm körüli marmagasságú, 40–60 kg súlyú. Gazdájához a végletekig ragaszkodik. Napjainkban csak fehér, hajdan ordas, sőt egyes adatok szerint fekete színben is előforduló kutyafajta.

2. Kuvasz. Egyes feltevések szerint a kunokkal jött Magyarországra. Neve mindenesetre türk szó. Eredeti feladata megegyezett a komondoréval. A rideg pásztorkodás megszűntével a tanyák és vidéki kúriák őrzőkutyája lett, s esténként, ha eleresztették őket a láncról, életveszélyes volt magányosan csámborogni az alföldi tanyák közt. Hajdan vadászkutyaként medve-, bölény- és őstulokvadászatnál is alkalmazták. Szinte bizonyos, hogy célszerű tenyészkiválasztással a ragyogó képességű német juhászebekkel egyenértékű szolgálati fajtát lehetne előállítani belőle. Megvan hozzá minden adottsága. Hófehér – hajdan ordas változatban is előforduló –, hullámos szőrű, 70 cm magas, jó szimatú, tanulékony állat. A legszebb magyar pásztorkutyaféle. Ma gazdaságok őrzésére használják.



1



2

1. Skót juhászeb. Erich Knight *Lassie hazatér* című regénye világhírűvé tette ezt az 55–60 cm magas, hosszú testű, gyönyörű fajtát. Őseit évszázadok óta nyájőrzésre használták, de a modern collie kialakításában valószínűleg hosszú szőrű agarak és szetterek vére is szerepet játszott. Rendkívül intelligens, tanulékony, alkalmazkodó fajta, igen könnyen idomítható. Selymes, nagyon hosszú testszőrzet, nyakgallér és szép zászlós farok jellemzi. Minden színváltozat megengedett, többnyire háromszínű: fehér, fekete, vörös collie-k a kedveltek. Elvétve rövid, sima, sűrű, erős szálú szőrváltozatban is előfordul.

2. Orosz juhászeb (Ovcsarka). Hatalmas termetű, 80 cm-t is elérő marmagasságú, palaszürke vagy fehéres színű, hosszú, nemezesedő szőrű, különösen a Szovjetunió sztyeppvidékein elterjedt nyájőrző fajta. Olyan közeli rokona a mi komondorunknak, hogy sok egyedét meg sem lehet különböztetni tőle. 1924 óta szervezetten tenyésztik, szőrét – a komondorral ellentétben – gondozzák a tenyésztők.

3. Illyr farkaseb. A kuvaszrokonságba tartozó, ordas színű, lelógó fülű, csapott farú, hullámos középhosszú szőrű, igen intelligens és tanulékony, kiegyensúlyozott idegrendszerű, de bizalmatlan, vad, embert is hamar támadó kutya; 65 cm körüli marmagasságú, természetes, most nemesítés alatt álló fajta. Mint a farkaskutyáknak általában, neve nem származására utal: a farkasok támadásaitól védte a nyájat.

4. Rotweili. A hajdani marhakereskedők lábon terelt gulyáinak egyik őrzője. Nehéz, nagy testű, hatalmas erejű, tekintélyes megjelenésű, kiegyensúlyozott idegrendszerű, többnyire fekete-vörös vagy barna-vörös színű, 55–65 cm marmagasságú, igénytelen állat. Eredeti kenyerét elveszítve, nagyszerű őrző-védő és kísérőkutya vált belőle.

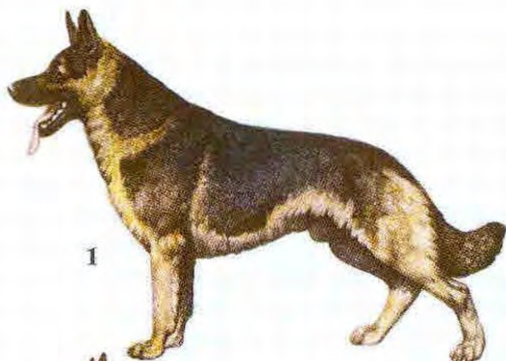

1
2
3
4

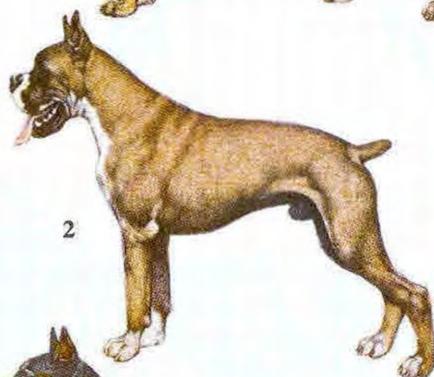
Őrző-, védőkutyák. Feladatuk az ember személyének és vagyonának őrzése. Legtöbb fajtáját a rendőrség is felhasználja.

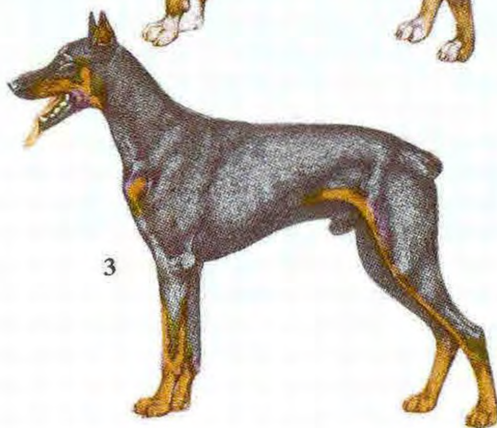
1. Német juhászeb. Közismert fajta. Külleme ellenére sincs több köze a farkashoz, mint bármelyik más, hozzá hasonló nagy testű pásztorkutyának. Egyenesen rendőrségi szolgálatra kitenyésztett nagyszerű fajta. Igen intelligens és sokoldalú. Sajnos szenvedélyes vadász is, hangtalanul, teljesen farkas módra hajtja a vadat. Iszonyatos dúlást végez közöttük, ha a határba szabadul. Éppen kártételei miatt mind a tiszta vérű, mind a korcs német juhászebeknek igen magas az adójuk. A maga helyén a bűnüldözésben és vagyonőrzésben viszont pótolhatatlan, így tartását csak azoknak ajánljuk, akiknek hivatásuk folytán szükségük van rá, vagy akik rendszeres kiképzéssel és gyakorlatoztatással képesek levezetni ennek a hallatlanul aktív fajtának a munkaigényét. Ellenkező esetben előbb-utóbb elszökdösik hazulról, s egy jól célzott lövés vet véget az életének. Erről azonban nem a kutya tehet, hanem felelőtlen gazdája.

2. Boxer. Magyarországon ma a legdivatosabb fajta. Eredetileg nagyragadozók vadászatára és állatviadalokon használták. Mai formáját német tenyésztők alakították ki, akiknek a küllem nemesítése mellett sikerült megőrizni eredeti jó tulajdonságait: a bátorságot és támadókedvet, a jóindulatot, játékosságot. Mint a legtöbb felkapott fajtát, ezt is fenyegeti a túlzottan küllemre történő tenyészkiválasztás egyenes következménye: a belső értékek fokozatos elsorvadása. 55–60 cm magas, sárga és tigriscsíkos változatban tenyésztik.

3. Dobermann-pinscher. Nevét kitenyésztőjéről kapta. Származásáról még ma is vitáznak. Meglehetősen vad, ingerlékeny, nyughatatlan, a végletekig bátor, gyakran gyenge idegzetű, idős korára morózussá válik. 60–70 cm magas, szikár testű, rövid, fénylő szőrű, fekete-vörös vagy barna-vörös színű. Farkát 2–3 cm-esre kurtítják.


1


2


3

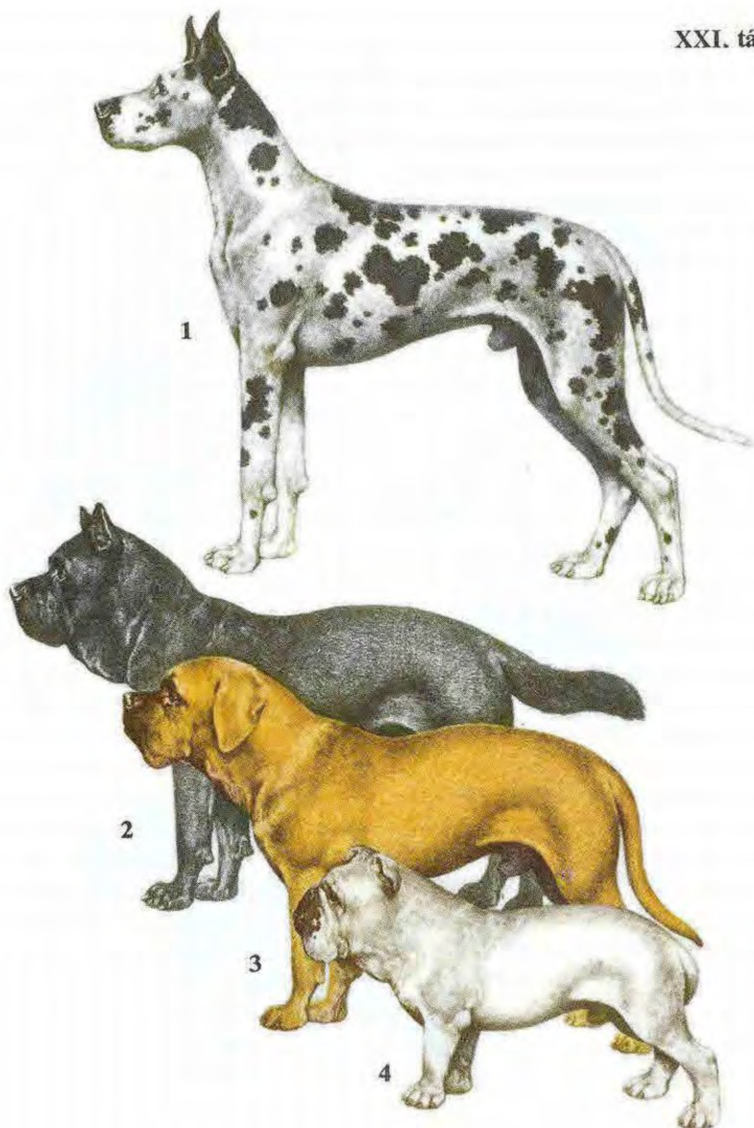
1. Dog. Valószínűleg dán eredetű, de a németek alakították ki mai formáját. Óriási termetű, 80 cm marmagasságot is elérő, mégis elegáns, igen erős, ragaszkodó természetű, meglehetősen kiegyensúlyozott idegrendszerű, méltóságteljes állat. A gyerekeket jól elviseli, idegenekkel szemben bizalmatlan, könnyen támad. Bátorságát mészároskutya őseitől örökölte. Szőre sima, rövid és fényes. Színezete szerint megkülönböztetnek sárgás alapon fekete cirmos, acélkék, tiszta fekete vagy foltos dogokat. Tiszta fehér színben nem tenyésztik.

2. Nápolyi mastiff. Hatalmas tömegű, 60–70 cm magas, óriási izomzatú, burkolt fejű, lebernyeges nyakú, nehézkes állat. Mint valamennyi mastiff, a hajdani keleti harci kutyák, a babiloni domborműveken is elő-előforduló *molossus*ok ivadéka. Az utóbbi időkben – amíg divatba nem jött – főleg mészároskutyának használták. Többé-kevésbé engedelmes, gazdájukhoz ragaszkodó, egyébként ingerlékeny, lymphatikus típusú, vagyis csökkent ellenállóképességű állatok. Magyarországon csak pár éve tenyésztik.

3. Bullmastiff. A régi angol mastiffok bulldoggal átkeresztezett, elődeinek formáját többé-kevésbé őrző, de szilárdabb szervezetű, mozgékony fajta. Természete is kedvesebb, intelligensebb, engedelmesebb, könnyebben tanítható, jó őrzőhajlamú, sima, rövid szőrű, rőtvörös, gyakran csíkos, Magyarországon ismeretlen fajta.

4. Angol bulldog. Hajdan nagy testű, vad, harcias mészároskutyák voltak, melyeket ún. „hecceken", állatviadalokon is összeverekedtettek egymással. A mai groteszk, 30–40 cm magas, gajcsos lábú, szuszogó törpék csak szomorú torzói a félelmetes ősnek. Kimondottan kedvtelésből tartott, többnyire fehér, rőt vagy fekete színű, intelligens, de kényes luxusállat.

XXI. tábla

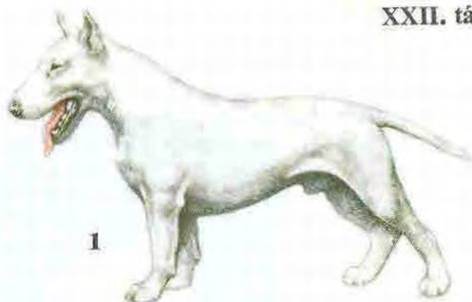


1. Bull-terrier. Zömök, többnyire fehér színben előforduló, „tojásfejű", meglehetősen ritka, 40–55 cm marmagasságú, igen erőteljes angol kutyafajta. Eredetileg szarvasmarhák lefogására és terelésére használták. A neve is erre utal: bika-terrier. Értelmes, nyugodt, de haláláig harcoló fajta, ezért az állatviadalokon igen kedvelték. Jól idomítható, őrzőmunkára igen alkalmas, de többnyire csak kedvtelésből tartják.

2. Airdale-terrier. A nagy testű terrierek közé tartozik, marmagassága 58–61 cm. Teste négyzetbe rajzolható. Farka felálló, kurtítják. Rendkívül élénk, de kiegyensúlyozott idegzetű, harcias, bátor, jól idomítható, intelligens fajta. Járása jellegzetesen aprózó, nyomozó- és járőrkutyának gyakrabban, vadászatra – főleg vaddisznós vagy medvefogó kutyaként – ritkábban használják. Szőre fekete-vörös drótszőr, trimmelik.

3. Ír terrier. Jack London éneklő és beszélő kutyája. Természete olyan, mint amilyennek Jeromost és Mihályt festi az író. Magassága 40–45 cm. Teste feszes, kihúzott, mozgása aprózó, tekintete intelligens és bátor, vöröses szőre sörteszerű, farka felálló, kurtítják. Odaadó, hűséges barát, gyerekeknek kiváló játszótárs. Főleg kedvtelésből tartják, de vadászat és patkányfogás volt az eredeti hivatása.

4. Kerry-blue terrier. 1920 körül ír pásztorkutyákból kialakított fajta. Élénk, játékos, bohóckodó természetű. Gazdájához a kellemetlenkedésig ragaszkodó, igen intelligens, tanulékony fajta. Jó elhozó, és kiváló őrző. Farkát kurtítják. Szőre hosszú, hullámos, felnőttkorában kékes füstszínű. Jellegzetes pofaszakálla van. Marmagassága 45–50 cm. Főleg kertes családi házakba ajánljuk, bár hosszú szőre nedves időben hamar csatakossá válik.



1



2



3



4

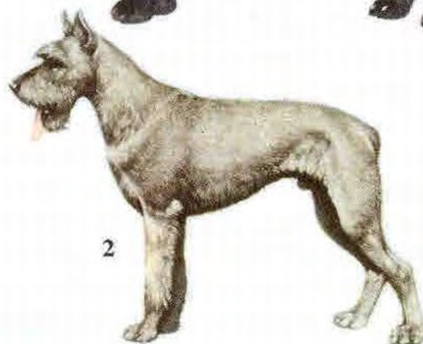
Schnauzer. Három egymásból kitenyésztett, hasonló küllemű, de eltérően foglalkoztatott változatot sorolnak ebbe a fajtába. Kialakulásuk jól példázza a kutya használati irányának – az emberi körülmények változásával szoros kapcsolatban álló – alakulását. A fajta eredetileg a németalföldi marhakereskedők őrző-terelő kutyája volt, patkányfogó kedve miatt *rattler*nak is hívták. Ragaszkodó természetű, nyugodt, erőtől duzzadó, különböző szőrminőségű, többnyire fekete vagy borsszínű, zömök, nagy testű állatok voltak. Ma a schnauzer fülét vágják, farkát rövidre kurtítják.

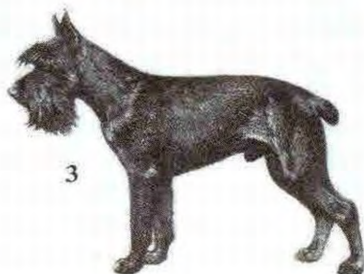
1. Óriás schnauzer. Legtöbbet őriz a fajta eredeti jó tulajdonságaiból. Kiegyensúlyozott természetű, bátor, tanulékony, 60–70 cm marmagasságú, drótszőrű, többnyire bors- vagy fekete színű, őrzővédő, járőr, sőt időnként nyomozókutyaként is felhasznált, rámenős, idegent könnyen megtámadó fajta.

2. Közép schnauzer. Lényegesen kisebb, zömök, jó kötésű, 46–50 cm magas fajtaváltozat. Főleg kedvtelésből tartják, de gazdája házát, kertjét, holmiját szívesen őrzi. Pofaszakálla, nagy szemöldöke komikus külsőt kölcsönöz neki. Szőre, mint az óriás schnauzeré, színe bors- vagy szürkés színű, újabban engedélyezett a tiszta fekete szín is. A túlhajtott küllemi kiválogatás már érezteti a fajtán a hatását, mind több és több az ideges, érzékeny állat, mely tulajdonságok persze öröklődnek.

3. Törpe schnauzer. A nagyobb alakokból előállított játékszer. 30–35 cm magas, kimondottan luxusállat. Elvesztette a schnauzer masszivitását, jó idegrendszerét, szervezeti szilárdságát és ellenállóképességét. A schnauzerek tenyésztörténete kísértetiesen igazolja Lorenz professzor tételét: „Az a (kutya-) fajta, amelyet a divat, ez az ostoba és őrült nőszemély egyszer felfedez magának . . . eredeti jó tulajdonságait elveszíti."


1


2

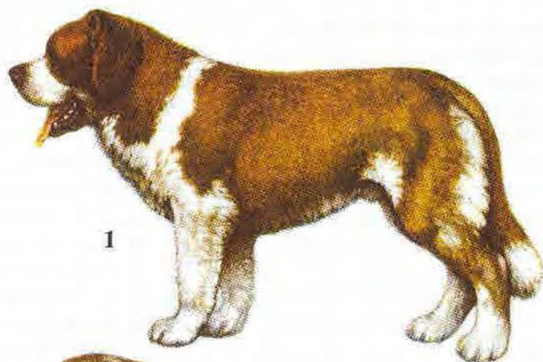

3

Mentőkutyák. Magashegyi mentőszolgálatra kitenyésztett fajták.

1. Bernáthegyi. Ősrégi, tisztázatlan származású, svájci fajta. A Szent Bernát-hegyi kolostorban mentőkutyát faragtak belőle, és számtalan, lavina alá temetett embert mentettek meg a derék szerzetesek a hatalmas termetű, okos, kitartó, a végtelenségig jámbor, tanulékony kutyák segítségével. A híres Barry például 41 életet mentett ki a biztos pusztulásból. Magyarországon mészároskutyának is hívták. Nem mintha a marhák lefogására használták volna, hanem mert egyedül a hentesek voltak képesek a hatalmas étvágyú állatokat tartani, elegendő hússal ellátni. Rövid és hosszú szőrű változatát tenyésztik, színe fehér alapon vörös, marmagassága 70–80 cm. Igazi hegyvidéki állat, fagypont alatti hőmérsékleten érzi magát elemében.

2. Leonbergi. A bernáthegyiből Essig német tenyésztő állította elő, aki újfundlandi és pyrenei hegyi kutyák vérét belevive, könnyedebbé, elegánsabbá, szilárdabb szervezetűvé tette az eredeti fajtánál, miközben sikerült megőriznie annak minden jó tulajdonságát. Piszkossárgás vagy vöröses színű: a fekete maszkos egyedek keresettebbek. Marmagassága 70–75 cm.

3. Újfundlandi. Új-Fundlandban, angol gyarmatosok alakították ki ezt a fajtát. Nagy testű, nehéz, mégis rendkívül kitartó, energikus mozgású, kiválóan úszó állatok. A vízbe esett vagy úszó embert önszántukból a partra húzzák, ezért lehetetlen fürödni egy újfundlandi kutya szeme láttára. Hosszú szőre vízhatlan, többnyire feketés színű. Igen könnyen tanítható, bátor, erős és igen szeretetreméltó. A retriverek őse. Európában hegyi mentőkutyaként vagy kedvtelésből tartják. Főleg Svájcban kedvelik. A meleg éghajlatot nehezen tűri, s csakis akkor viseli el, ha szinte állandóan vízben úszkálhat, egyébként nagyon leromlik, betegségek iránt fogékonnyá válik. A mi klímánkon tartani sok vesződséggel jár.


1


2


3

Szánhúzó kutyák. A tundratájak nélkülözhetetlen állatai. Szánhúzásra, vadászatra – húsát emberi táplálkozásra is felhasználják, bőréből ruhaneműt varrnak.

1. Eszkimó kutya. Eredeti, az Északi-sarkvidék mostoha körülményei között kialakult természetes fajta, az eszkimók mindenes kutyája, a lajka amerikai megfelelője. Az eszkimók és az északi indiánok mai napig is időnként a vadonba hajszolják a tüzelő szukákat, hogy azok farkasokkal párosodva erős, edzett szánhúzó kutyákat vessenek. Félvad, ostorral tartják kordában, gazdájának is könnyen nekiront. Igen értelmes, minden kutyaszínben előforduló, hosszú, tömött szőrű, 55–60 cm magas kutya. A jó bánásmódot nagyon meghálálja, s kedves, hűséges baráttá válik. A kanadai történetekben szereplő *malamute* az eszkimó kutya egyik kitenyésztett formája.

2. Husky. Az északi, állítólag szibériai kutyák ivadéka. Tenyésztői igen nagyra tartják, és szánhúzástól kezdve vagyonőrzésen, teherhordáson, vadászaton át a rendőrmunkáig mindenre felhasználják. Éber és intelligens, 50–60 cm marmagasságú, főleg ordas vagy szürkés, nemritkán ezüstrókához hasonló színben tenyésztik. Egyre többen tartják puszta kedvtelésből.

3. Konrad Lorenz kutyája. Nem elismert, nem is fajta, a csau-csau és a német juhászeb céltudatos keresztezése. Tenyésztőjük páratlan tudása, no meg a kiválasztott alapanyag – a szerző tapasztalatai szerint is – a „legkutyább kutyát" eredményezte. Szánhúzó, de nyomozó- és őrzőkutyának is bevált.

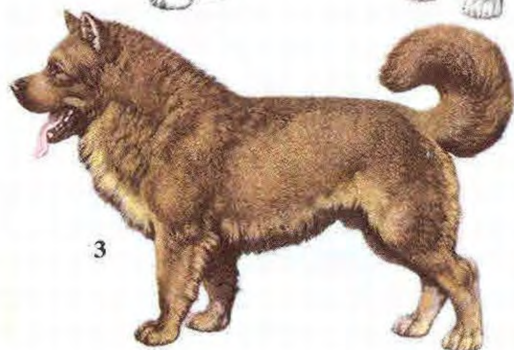
„. . . nem holmi ostoba divatszeszély, hanem eleven állat, nem a formatenyésztői tudás művi terméke és diadala, hanem romlatlan lelkű, természetes lény" – mondja tenyésztőjük, a magatartás-kutatás Nobel-díjas megteremtője, aki olyan kutyát kívánt produkálni, „amely speciálisan éppen azt képes adni, amit a szerencsétlen civilizált, aszfalton élő ember vár és igényel a kutyától".



1



2



3

Kedvtelésből tartott kutyafajták. A kutya a városlakó embernek is nélkülözhetetlen társa. A városiasodás, az urbanizáció fokozódásával egyre erősödő pszichikai kényszer visz rá – ha mégoly kényelmetlen is – a kutyatartásra. Minden tablettánál jobb gyógyszer a nagyvárosi idegességre egy körülöttünk ugráló, rendszeres sétáltatást igénylő, eleven állat. Sajnos többnyire csak a kutyánk szépségével, különlegességével törődünk, s így a kedvtelésből tartott fajták belső, eredeti jó tulajdonságai lassan, de biztosan elenyésznek. Ez a folyamat azonban megállítható céltudatos és következetes tenyészkiválasztással.

1. **Szamojéd spicc.** Ősei szánt húztak a sarkkutató Nansen expedíciójában, s az ő írásai nyomán jöttek divatba. Az eredeti fajta sok jó tulajdonságát őrzik még. Színük fekete, sárga, barna, fehér, egyik-másik példány hátán és mellén kereszt alakú elszíneződést találunk. Marmagasságuk 45–60 cm.

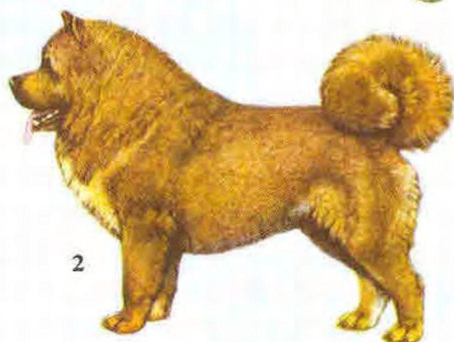
2. **Csau-csau.** Kínából származik, ahol egyes vidékeken húsa kedvelt csemege. A kutyasonkát hamisítják is, ezért a kereskedők „védjegyként" rajta hagyják a csau szőrös mancsát. Kiváló természetű, méltóságteljes, igen önálló, 50 cm körüli marmagasságú, jó idegzetű, ellenálló, nagyszerű fajta. Tenyésztői sajnos ma már plüssmackóhoz tették hasonlóvá. Színe feketétől vörös árnyalatokon át fehérig változó. Kiváló társ. A városlakó embernek a kutyával szemben támasztott minden igényét kielégíti.

3. **Törpe spicc.** Parányi, 25–28 cm magas, lármás, hisztériás, kényes, fején határozottan degenerációs formákat mutató állatka. Szinte el sem hihető róla, hogy méltóságteljes, nagy testű munkakutyák alkotják az atyafiságát. Sok színben tenyésztik, olaszországi változatát **volpinónak** hívják.

XXVI. tábla



1



2



3

1. Bedlington-terrier. Ki hinné róla, hogy eredetileg vadászkutya volt ez a ma már inkább bárányra, mint kutyára emlékeztető fajta! Értelmes, tanulékony, igen tiszta, engedelmes természetű, az emberhez többnyire barátságos állat. Marmagassága 40–42 cm, szőre lágy, hullámos, szürke árnyalatú. Lakásban könnyen tartható, városi embernek való kutyafajta.

2. Skót terrier. Hosszú testű, felálló farkú, „kockafejű", nagy szemöldökű, rendkívül humoros megjelenésű, intelligens, de igen önfejű, makacs, bátor és kitartó, betegségekre kevéssé hajlamos kutya. Hajdan vadásztak is vele; az 1930-as évek derekán vált ez a „zsebherkules" a kutyabarátok egyik kedvencévé. Színe a feketétől a homokszínig változhat, teste tömeges, de marmagassága mindössze 25–28 cm. Városlakó terrierkedvelőknek kifejezetten ajánljuk.

3. Skye terrier. Angliában régóta kedvelt, hosszú testű, 25 cm körüli marmagasságú, szürkés színű, nagy szőrű fajta. Igen fogas, nehezen barátkozó, de nagyon ragaszkodik a gazdájához. Makacs, gyakran önfejű, sok „kutyaegyéniséget" találunk a fajtában. Ma már kizárólag kedvtelésből tartják, erre a célra az egyik legmegfelelőbb kutyafajta.

4. Yorkshire terrier. Pöttömnyi, alig három kg súlyú, igazi méregzsák. A legkisebb terrierfajta, kimondottan luxusállat. Hosszú, selymes, acélszürkés, hasi részén vöröses, földig lógó szőre mindennapos gondozást igényel. Mint általában a kis testű, gyors anyagcseréjű állatok, igen élénk, minden magánál kisebb élőlényt vehemensen meghajszol, állítólag még a patkánnyal is elbánik. „Masnit", sőt ékszereket szoktak divathóbortból a „hajába" kötni.



1



2



3



4

1–2. Uszkár. Franciák tenyésztették ki, bár meglehet, hogy nekünk is van némi közünk hozzá, hiszen a XVII–XVIII. századbeli német források „magyar vízikutyaként" említik a „pudelt". Az egyik legértelmesebb, igen ügyes, nagy munkakedvű, kedves, tanulékony és szolgálatkész fajta. Régen főleg vízi vadászatokon használták, ma, ha dolgozik, többnyire a cirkuszi kutyaszámok sztárja. Világszerte elterjedt, kedvtelésből tartják. Szőrét a jellegzetes pudli formára nyírják. Fehér, fekete vagy barna színben tenyésztik, de van ezüstuszkár is. A foltosság küllemi hiba. Nagysága szerint négy változatát: nagy, közép, kis és törpe uszkárt tartanak nyilván.

1. Nagy uszkár. Marmagassága 45–60 cm, jól idomítható, szolgálatkész, szinte mindent megtanul, ami csak megkívánható egy kutyától.

2. Törpe uszkár. A nagyobb változatok mindössze 25–28 cm magas, túltenyésztett torzója. Plüssfigurákra emlékeztető formája, csillogó gombszeme népszerűvé teszi, de kényes, az időjárás változásaira igen érzékeny, kimondottan luxusállat.

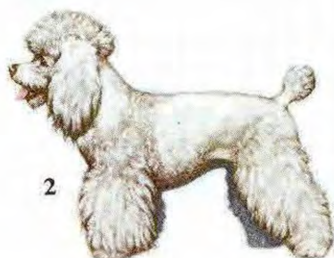
3. Francia bulldog. Kis testű, mindössze 7–14 kg súlyú, a dogoktól származó kutyafajta, melynek degeneráltsága már szaporodási rendellenességek sorozatában jelentkezik. Környezeti hatásokkal szemben igen érzékeny, de ragaszkodó természetű, jó őrző hajlamú. Kizárólag kedvtelésből tartják.

4. Törpe pinscher. Állítólag a dobermannból tenyésztették ki Türingiában. Ha ez igaz, úgy az alma jó messzire esett a fájától. Határozottan degenerációs folyamat terméke. Csak színét és úgy nagyjából főbb vonásait örökölte őseitől. Ennek ellenére sokan kedvelik, mert ragaszkodó természetű, élénk, figyelmes, szobában jól tartható, de igen kényes. 28–30 cm marmagasságú, tehát kis helyen elférő kutyafajta.

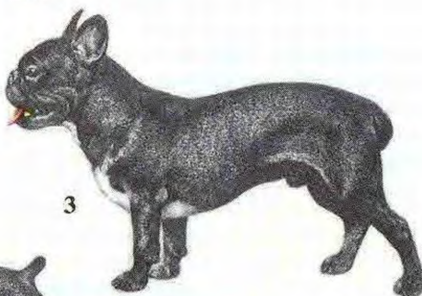
XXVIII. tábla



1



2



3



4

1. Pekingi palotakutyácska. Ősrégi, szép hosszú szőrű, a kínai császárok udvarában kitenyésztett, 15–25 cm magas, zömök kis állat. Értelmes, igen ragaszkodik a gazdájához, kimondottan luxuseb. Minden színben előfordul, annál értékesebb, minél parányibb.

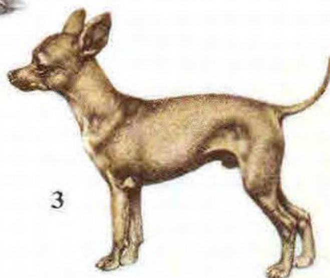
2. Máltai pincsi. Állítólag már a régi egyiptomiak is tartottak hozzá hasonló kis kutyákat, s a római hölgyeknek is volt ilyesféle ölebük. Mindössze 20–25 cm magas, szőre hosszú, selymes, általában hófehér színű. Kimondottan luxusállat.

3. Chihuahua. A legdivatosabb és legdrágább, 15–20 cm magas kutyácska. A legkisebbek akár egy pezsgősedénybe is beleférnek. Élénk vérmérsékletűek, az idegent megugatják, de inkább afféle „eredj innen, mert én félek tőled" hangsúllyal. Hosszú és rövid szőrváltozatban, fehértől a sárgán át a feketéig szinte minden színben előfordul. Az azték birodalomban tenyésztették ki, ahol az uralkodó osztály luxuskutyája lehetett hajdanában.

4. Xoloizcuintle. Ugyancsak Mexikóból ered, a meztelen – örökletes alapon teljesen szőrtelen vagy szőrhiányos – kutyák közé tartozik. 30–50 cm marmagasságú fajta. Számunkra szokatlan, sőt nem éppen szemgyönyörködtető a kopasz, szürkés színű, csak a koponyatetőn és a farka végén ritkás szőrzetet viselő kutya, ám – az ízlésen nem lehet vitázni – akad, aki éppen e miatt a különlegessége miatt tartja. Állítólag a többi kutyától eltérően, verejtékmirigyek vannak a bőrében, s ezért nem liheg, ha melege van. Békés természetű, barátságos, értelmes fajtának írják le ismertetői. Eredeti hazájában számtalan babona és népies gyógymód fűződik hozzá. A spanyol konkvisztádorok – akik porig rombolták az ősi azték birodalmat – egyes források szerint ínyencfalatként fogyasztották a meztelen kutya húsát.


1


2


3


4

NÉVMUTATÓ

(A római számok a színes táblákat, az arab számok a képeket ismertető szövegoldalakat jelölik.)

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: D. Nagy Éva · Szaklektor: Farkasházi Miklós
Műszaki vezető: Gonda Pál · Műszaki szerkesztő: Végh Judit
Képszerkesztő: Árva Ilona
69 800 példány, 2,8 (A/5) ív, MSZ 5601-59
78.0151 – Kossuth Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Monori István vezérigazgató
IF 3221 - e - 7880

18,50 Ft

A Búvár Zsebkönyvek
eddig megjelent kötetei

Madarak (3. kiadás)
Vadvirágok 1. (3. kiadás)
Gombák (2. kiadás)
Halak (3. kiadás)
Lepkék (2. kiadás)
Dísznövények (2. kiadás)
Csigák, kagylók
Fák, bokrok
Legyek, hangyák, méhek, darazsak
Vadak (2. kiadás)
Ásványok
Mohák, zuzmók, harasztok
Bogarak (2. kiadás)
Kövületek
Kutyák (2. kiadás)
Kígyók, békák
Díszmadarak (2. kiadás)
Kultúrnövények 1. (2. kiadás)
Vadvirágok 2. (2. kiadás)
Pókok, skorpiók
Háziállatok
Ősállatok
Gyümölcsök
Felhők
Kultúrnövények 2.
Állatkerti emlősök

